

MAREK GESZPRYCH\*

**IDENTYFIKACJA LASU I INDYWIDUALNEGO  
GOSPODARSTWA LEŚNEGO  
W POLSKIM SYSTEMIE PRAWNYM – UWAGI  
*DE LEGE LATA I DE LEGE FERENDA***

**IDENTIFICATION OF FOREST  
AND INDIVIDUAL FOREST HOLDING  
IN THE POLISH LEGAL SYSTEM – COMMENTS  
*DE LEGE LATA AND DE LEGE FERENDA***

**STRESZCZENIE**

Definicja lasu w polskich regulacjach prawnych różni się znacznie od definicji lasu według FAO oraz regulacji Unii Europejskiej, w których

---

\* Magister prawa, główny specjalista w Wydziale I Departamentu Prawnego Ministerstwa Środowiska, uczestnik Warszawskiego Seminarium Aksjologii Administracji.



istnieje większe kryterium powierzchniowe uznawania za las, określone jako obszar 0,5 ha. Na domiar skomplikowania stanu prawnego ustawodawca krajowy unormował pojęcie „lasu” w sposób zróżnicowany w różnych aktach prawnych powszechnie obowiązujących. Generuje to konieczność nowego unormowania definicji „lasu” w prawie polskim.

Jednocześnie wskazane jest uregulowanie aspektów prowadzenia plantacji choinek i drzew szybko rosnących, jako kategorii lasów produkcyjnych. W polskim systemie prawnym istnieje luka prawna dotycząca regulacji plantacji leśnych, gdyż prawnie nie wiadomo czy są to grunty rolne, czy leśne. Ponadto należy unormować indywidualne gospodarstwo leśne oraz dookreślić związki pomiędzy gospodarstwem rolnym i leśnym.

**Słowa kluczowe**

Las, indywidualne gospodarstwo leśne, grunty leśne, plantacja.

**ABSTRACT**

Definition of forest in Polish law regulations differs considerably from that accepted by FAO and UE. According to UE regulations the area of at least 0,5 hectare can be considered as a forest. In Poland there are in fact different definitions of forest in different legal acts, which implicates the necessity of creating a new universal definition.

One of the aspects of Polish forestry that need law regulations is carrying the plantation as categories of production forests. There is a legislation gap concerning forest plantation in Polish judiciary. Their status is unclear as they are considered either as forest or arable lands. It is also suggested to define an “individual forest holding” and precise the relations between agriculture farm and forest plantation.

**Keywords**

Forest, individual forest holding, forest lands, plantation.



## 1. WPROWADZENIE

Do napisania przedstawionego artykułu skłoniły autora istniejące rozbieżności normatywne dotyczące odmiennego uregulowania pojęcia lasu w polskim prawie powszechnie obowiązującym. Niejednorodność definicyjna lasu wskazywana jest w orzecznictwie sądowym<sup>1</sup>, sprawozdaniach unijnych organów decyzyjnych<sup>2</sup> oraz badaniach doktryny<sup>3</sup>. Powyższe rozbieżności potęgowane są licznymi problemami praktycznymi, związanymi ze sferą planowania w leśnictwie. Na domiar złego, istniejące nieścisłości normatywne dotyczące uregulowania lasu w wewnętrznym porządku prawnym, idą w parze z odmiennym unormowaniem pojęcia lasu w regulacjach prawnych Unii Europejskiej, której Rzeczpospolita Polska jest przecież członkiem od 2004 r.

Kolejnym wątkiem badawczym poddanym analizie było ustalenie związków pomiędzy gospodarstwem rodzinnym znajdującym ochronę w przepisach Konstytucji RP<sup>4</sup>, a niezdefiniowanym *ex lege* pojęciem indywidualnego gospodarstwa leśnego. Autor poddał również analizie możliwość funkcjonowania indy-

<sup>1</sup> Wyrok NSA w Warszawie z dnia 29 czerwca 2006 r., sygn. II FSK 1606/05; wyrok NSA w Bydgoszczy z dnia 18 lutego 2003 r., sygn. SA/Bd 201/03; wyrok NSA w Warszawie z dnia 22 października 2002 r., sygn. II SA 1013/98; wyrok NSA we Wrocławiu z dnia 17 kwietnia 1996 r., sygn. SA/Wr 1118/95.

<sup>2</sup> W 1997 r. Komisja Europejska wskazała w sprawozdaniu dotyczącym Europejskiego Systemu Informacji i Komunikacji w Leśnictwie (EFICS), że państwa członkowskie nie stosują jednolitej definicji terenów leśnych. Komisja Europejska podkreśliła, że istniejąca definicja międzynarodowa (sformułowana przez ONZ ds. Wyżywienia i Rozwoju – FAO), nie jest stosowana w ten sam sposób w poszczególnych państwach członkowskich.

<sup>3</sup> Zob. L. Jastrzębski, *Lasy nie stanowiące własności państwa a zagadnienie kodyfikacji prawa rolnego*, „Państwo i Prawo” 1975, nr 3, s. 104 i nast.; M. Geszprych, A. Kaliszewski, *Analiza prawa ochrony środowiska i gospodarki wodnej pod kątem stopnia uwzględnienia w nim dyrektyw unijnych, zachowania zgodności z rozporządzeniami Unii Europejskiej oraz umowami międzynarodowymi*. Niepublikowana dokumentacja Instytutu Badawczego Leśnictwa, Warszawa 2006, s. 8–9; jak również: B. Rakoczy (red.), *Wybrane problemy prawa leśnego*, Warszawa 2011.

<sup>4</sup> Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483, ze zm.



widualnych gospodarstw leśnych, jako „podstawy ustroju rolnego” umocowanej w przepisach Konstytucji RP.

Głównie ze względów objętościowych, poza rozważaniami autora artykułu pozostała natomiast analiza pojęcia gospodarki leśnej oraz funkcji związanych z leśnictwem.

Przeprowadzone badania zostały podsumowane uwagami *de lege ferenda* odnośnie koniecznych, zdaniem autora, zmian w prawie powszechnie obowiązującym.

## 2. DEFINIOWANIE LASU W POLSKIM SYSTEMIE PRAWNYM

Definicja lasu w prawie polskim różni się od przyjmowanej w naukach leśnych, w których las jest identyfikowany najczęściej z jednym z odnawialnych zasobów przyrody, powstających w wyniku procesu lasotwórczego jako kompleks, w którym roślinność swoista dla danego regionu biogeograficznego i wyróżniająca się wybitnym ilościowym udziałem drzew rosnących zwarcie, świat zwierzęcy, klimat lokalny, stosunki wodne i gleba związane są ze sobą wzajemnymi wpływami i współzależnościami<sup>5</sup>. Inaczej określany jest las w znaczeniu przyrodniczym, według którego las stanowi „swoisty zespół biologiczny, wyróżniający się zwartą roślinnością (drzewa, krzewy i poszycie leśne), miejsce życia licznych gatunków zwierząt, odnawialny zasób naturalny środowiska geograficznego, najdoskonalszą formację nie tylko roślinną, ale i zwierzęcą, a w sensie ogólnym biologiczną”. W znaczeniu ekonomicznym jest to natomiast sposób użytkowania ziemi, miejsce produkcji przede wszystkim drewna i produktów drewnopodobnych oraz runa leśnego<sup>6</sup>. Przy czym w naukach biologiczno-leśnych<sup>7</sup> las zawiera wiele desygnatów,

<sup>5</sup> T. Molenda (red.), *Mała Encyklopedia Leśna*, Warszawa 1980, s. 332.

<sup>6</sup> T. M. Łaguna, M. Witkowska-Dąbrowska, *Ekonomiczne podstawy zarządzania środowiskiem i zasobami naturalnymi*, Białystok 2005, s. 52.

<sup>7</sup> Na temat lasu por. również monografię przyrodniczą T. Marszałka, *Nasze dziedzictwo leśne*, Warszawa 1999, s. 31 i nast.



do których należą lasy gospodarcze, lasy górskie, lasy łęgowe i wiele innych<sup>8</sup>.

Jeszcze trudniejszym zadaniem jest zdefiniowanie lasu w języku prawnym, co spowodowane jest wieloma czynnikami. Inne znaczenie ma las jako prywatne gospodarstwo leśne i inne znaczenie ma gospodarstwo leśne stanowiące własność publiczną. Niejednorodność definicyjna lasu wskazywana jest w orzecznictwie sądowym, sprawozdaniach unijnych organów decyzyjnych oraz badaniach doktryny. Konieczność ujednoczenia ujęć definicyjnych lasu, została wskazana w dwóch rozporządzeniach wykonawczych Komisji Europejskiej<sup>9</sup>. Akty powyższe rekomendują dostosowanie definicji lasów i obszarów zalesionych w państwach członkowskich do definicji używanej przez Organizację Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rozwoju – FAO i Eurostat<sup>10</sup>. Na domiar złego niemalże każde państwo członkowskie UE uregulowało pojęcie lasu w sposób odmienny<sup>11</sup>. Zróżnicowa-

<sup>8</sup> Przykładowo T. Molenda wyróżnia w nauce leśnej 16 rodzajów lasu: gospodarczy, górski, łęgowy, łęgowy górski, mieszany bagienny, mieszany górski, mieszany świeży, mieszany wilgotny, mieszany wyżynny normalny, świeży, trwałe, wilgotny, wyżynny, monsunowy i galeriowy. Za: Molenda T. (red.), *idem*, s. 334–341.

<sup>9</sup> Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1974/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), Dz. Urz. UE L 368 z 23.12.2006, s. 15 ze zm., dalej cyt.: rozporządzenie 1974/2006; oraz rozporządzenie Komisji (WE) nr 1320/2006 z dnia 5 września 2006 r. ustanawiające zasady przejścia do systemu wsparcia rozwoju obszarów wiejskich określone w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1698/2005, Dz. Urz. UE L 243 z 6.9.2006, s. 6.

<sup>10</sup> Definicja międzynarodowa zredagowana przez Organizację Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rozwoju – FAO nie została przyjęta przez wszystkie państwa członkowskie. Definiuje ona las jako obszar o 20% pokryciu koroną drzew dla krajów rozwiniętych i 10% dla krajów rozwijających się. Przy ustalaniu definicji pojęcia las w państwach członkowskich uwzględnia się zarówno obszar w granicach od 0,05 ha (w Austrii i Francji) do 2 ha (w Wielkiej Brytanii), jak również powierzchnię koron drzew od 10% do 30%. Za: *Global Forest Resources Assessment (FRA 2000)* oraz R. Szytk, *Obrót nieruchomościami rolnymi de lege ferenda*, „Rejent” 2006, nr 10, s. 30 i nast.

<sup>11</sup> Por. M. Geszprych, *Wpływ regulacji unijnych na kształtowanie gospodarki leśnej w lasach prywatnych w prawie polskim*, „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2008, nr 3–4, s. 100 i nast.



ne regulowanie definicji lasu w państwach członkowskich Unii Europejskiej rodzi dużo problemów prawnych oraz gospodarczo-ekonomicznych<sup>12</sup>, zwłaszcza w kontekście tworzenia programów pomocy na zagospodarowanie i ochronę lasu ze środków unijnych.

W przepisach Unii Europejskiej las został zdefiniowany w przepisach rozporządzenia Komisji (WE) Nr 1974/2006 ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)<sup>13</sup>. Za las uznawany jest „obszar obejmujący więcej niż 0,5 hektara z drzewami o wysokości powyżej 5. metrów i z pokryciem powierzchni przez korony drzew powyżej 10%, lub drzewami, które będą mogły osiągnąć te progi *in situ*. Z definicji tej wyklucza się grunty przeznaczone głównie do użytku rolnego lub miejskiego. Definicja ta obejmuje obszary zalesiane, które nie osiągnęły jeszcze pokrycia powierzchni przez korony drzew na poziomie 10% i wysokości drzew na poziomie 5. metrów, ale oczekuje się, że osiągną te poziomy, a także obszary czasowo pozbawione roślinności w wyniku interwencji człowieka lub z przyczyn naturalnych, które się zregenerują. Lasy obejmują drogi leśne, pasy przeciwpożarowe i inne małe obszary nieleśne położone w granicach kompleksów leśnych; lasy w parkach narodowych, lasy w rezerwach przyrody i innych obszarach chronionych, takie jak obszary mające szczególne znaczenie naukowe, historyczne, kulturowe i duchowe. Lasy obejmują grunty po wiatrołomach, pasy ochronne i korytarze złożone z drzew na obszarze większym niż 0,5 hektara i o szerokości większej niż 20 metrów. Lasy obejmują plantacje służące przede wszystkim do celów ochrony lasów, takie jak plantacje drzew kuczukowych i zgrupowania dębów korkowych”.

<sup>12</sup> Jak wskazano w punkcie 17 sprawozdania specjalnego Komisji Europejskiej nr 9/2004 dotyczącego działania w zakresie leśnictwa w ramach polityki rozwoju obszarów wiejskich (Dz. Urz. UE C 67 z 2005, s. 1), jednym z celów wsparcia UE dla leśnictwa jest rozszerzenie arealu terenów leśnych, jakkolwiek wobec braku wspólnej definicji trudno jest kontrolować zakres realizacji tego celu.

<sup>13</sup> Dokładnie w art. 30 ust. 2 rozporządzenia 1974/2006.



Przedstawiona bardzo szeroko w prawie unijnym definicja lasu *ex lege* wyłącza z ujęcia lasu obszary zadrzewione poniżej 0,5 ha, plantacje owoców i sady, czy obszary parków miejskich. Przepisy rozporządzenia 1974/2006 wyodrębniają również tzw. obszary zalesione, oznaczające „obszary niesklasyfikowane jako lasy, obejmujące więcej niż 0,5 hektara, z drzewami o wysokości powyżej 5. metrów i pokryciem powierzchni przez korony drzew na poziomie 5–10%, lub drzewami, które będą mogły osiągnąć te progi *in situ*; lub z mieszaną pokrywą składającą się z krzewów, krzaków i drzew powyżej 10%. Definicja nie obejmuje gruntów przeznaczonych głównie do użytku rolnego lub miejskiego”<sup>14</sup>.

Przeprowadzona analiza regulacji unijnych dotycząca definicji lasu, wskazuje na konieczność dokonania rewizji ustawodawcy krajowego odnośnie definiowania lasu. Krajowe uregulowania pojęcia lasu różnią się bowiem znacznie od definicji FAO oraz regulacji Unii Europejskiej, w których istnieje większe kryterium powierzchniowe uznawania za las, określone jako obszar 0,5 ha. Na domiar skomplikowania stanu prawnego ustawodawca krajowy unormował pojęcie lasu w sposób zróżnicowany w różnych aktach prawnych powszechnie obowiązujących.

Podstawowa legalna definicja lasu w Polsce została uregulowana w art. 3 ustawy o lasach<sup>15</sup>, identyfikującym las z gruntem o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha, pokrytym roślinnością leśną (uprawami leśnymi) – drzewami i krzewami oraz runem leśnym – lub przejściowo jej pozbawionym: a) przeznaczonym do produkcji leśnej, b) stanowiącym rezerwat przyrody lub wchodzącym w skład parku narodowego, c) wpisanym do rejestru zabytków oraz d) związanym z gospodarką leśną.

Ta, zdawać by się mogło jasna i jednoznaczna definicja, w praktyce jest źródłem wielu wątpliwości i rozbieżnych interpretacji. Materia ta wydaje się problematyczna również dla sądów. Przywołać tu można choćby orzeczenia Sądu Najwyż-

<sup>14</sup> Zgodnie z art. 30 ust. 3 rozporządzenia 1974/2006.

<sup>15</sup> Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach, t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59, ze zm., dalej cyt.: ustawa o lasach.



szego, w których sąd ten stanął na stanowisku, że dodatkowe kryteria określone w art. 3 pkt 1 lit. a, b i c ustawy o lasach, w tym kryterium „przeznaczenia do produkcji leśnej”, odnoszą się wyłącznie do gruntów przejściowo pozbawionych roślinności leśnej, nie mają natomiast znaczenia w odniesieniu do gruntów o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha, pokrytych roślinnością leśną<sup>16</sup>. Z taką interpretacją nie można się jednak zgodzić. Oznaczałoby ona bowiem, że za las w rozumieniu ustawy o lasach należałoby uznać na przykład działkę spełniającą kryterium obszarowe, będącą działką budowlaną, na której właściciel zasadził roślinność leśną, jednak bez zamiaru zmiany jej przeznaczenia. Taka interpretacja skutkowałaby naruszeniem i ograniczeniem prawa własności. Zgodnie zaś z art. 64 ust. 3 Konstytucji RP własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności.

Zastrzeżenia budzi też tok myślenia Sądu Najwyższego przedstawiony w uzasadnieniach przywołanych wyroków. Mianowicie, SN uzasadniając swoje stanowisko odwołał się do treści załącznika nr 6 do rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków<sup>17</sup>, zatytułowanego „Zaliczanie gruntów do poszczególnych użytków gruntowych”. W punkcie 2 tego załącznika rozróżniono dwie kategorie, tj. lasy, zaliczając do nich grunty określone jako „las” w ustawie o lasach, oraz grunty zadrzewione i zakrzewione, określone jako grunty porośnięte roślinnością leśną, których pole powierzchni jest mniejsze od 0,10 ha, a także grunty enumeratywnie wyliczone w kolejnych 8 punktach. Z tych przepisów Sąd Najwyższy wysnuł wniosek, że skoro co do zasady zarówno lasy, jak i grunty zadrzewione i zakrzewione są pokryte roślinnością leśną, to jedyną podstawą rozróżnienia pomiędzy tymi dwiema kategoriami gruntów jest kryterium obszarowe. Wydaje się jednak, że SN umknęły dalsze regulacje powołanego załącznika nr 6, z których wyni-

<sup>16</sup> Zob. wyrok SN z dnia 28 stycznia 2009 r., sygn. IV CSK 353/08; wyrok SN z dnia 28 stycznia 2010 r., sygn. I CSK 258/09.

<sup>17</sup> Dz. U. Nr 38, poz. 454.





ka, że obok lasów i gruntów zadrzewionych i zakrzewionych mogą istnieć również inne grunty pokryte roślinnością leśną. Takie grunty mogą zostać zakwalifikowane choćby jako tereny rekreacyjno-wypoczynkowe, o których mowa w pkt 3 ppkt 5 lit. f załącznika (tereny zieleni nieurządzonej niezliczone do lasów oraz gruntów zadrzewionych i zakrzewionych). Z powyższych względów należy raczej uznać, że kryteria określone w art. 3 pkt 1 lit. a, b i c ustawy o lasach, w tym kryterium „przeznaczenia do produkcji leśnej”, odnoszą się zarówno do gruntów pokrytych roślinnością leśną, jak i przejściowo jej pozbawionych<sup>18</sup>.

Istotne różnice polskiej definicji lasu w stosunku do definicji lasu w wielu innych krajach europejskich dotyczą elementu „związania z gospodarką leśną”. Przepisy polskiej ustawy o lasach wskazują przedmiotowo różne elementy związane z gruntem, które stanowią las, pomimo braku porośnięcia drzewostanem. Należą do nich: budynki i budowle, urządzenia melioracji wodnych, drogi leśne i linie podziału przestrzennego lasu, tereny pod liniami energetycznymi, szkółki leśne, miejsca składowania drewna oraz parkingi leśne i urządzenia turystyczne – pod warunkiem wykorzystywania ich dla potrzeb gospodarki leśnej. Powyższe uregulowanie nie jest wolne od wad, gdyż częstokroć trudno określić, kiedy budynki i budowle są związane z gospodarką leśną. Przepis ten zachęca do podejmowania prób budowy budynków mieszkalnych na obszarze lasów niepaństwowych, pod pretekstem przeznaczania budynku na cele gospodarki leśnej. Przepisy prawne nie wskazują granicy kiedy dane gospodarstwo leśne będzie wymagało istnienia takiej budowli, a kiedy nie. Wydaje się, że można przyjąć, że o ile w 20. ha gospodarstwie leśnym istnieje konieczność wybudowania leśniczówki, to już wątpliwa jest konieczność takiej budowy w lesie o powierzchni przykładowo 0,5 ha.

Poza wskazaną wyżej definicją lasu, inaczej jeszcze zdefiniowano las w przepisach ustawy o ochronie gruntów rolnych

---

<sup>18</sup> Za: niepublikowana opinia prawna Departamentu Prawnego Ministerstwa Środowiska (nr DP-024-19/11/JB).



i leśnych<sup>19</sup> oraz ustawy o podatku leśnym<sup>20</sup>. Pierwsza z definicji rozszerza definicję lasu z ustawy o lasach o grunty „pod drogami dojazdowymi do gruntów leśnych”, natomiast druga wskazuje, że lasem są jedynie „grunty sklasyfikowane w ewidencji gruntów i budynków jako lasy”, co *de iure* powoduje brak możliwości zaliczenia do kategorii lasu przykładowo siedemdziesięcioletniego drzewostanu sosnowego służącego prowadzeniu gospodarki leśnej, ze względu na brak wskazania w ewidencji gruntów i budynków przeznaczenia leśnego<sup>21</sup>.

*De lege lata* wielu problemów dostarczają inne elementy definicji lasu, takie jak np.: czy grunt o powierzchni mniejszej niż 0,1 ha porośnięty uprawami leśnymi może zostać zakwalifikowany jako las?, jakie znaczenie ma rodzaj upraw i rodzaj drzewostanu?, co decyduje o przeznaczeniu gruntu do produkcji leśnej: wola właściciela, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, księga wieczysta, plan urządzenia lasu, czy ewidencja gruntów i budynków?, a także wiele innych. Pomimo określenia *expressis verbis* minimalnej powierzchni leśnej na 0,1 ha, sądy administracyjne podejmują różne rozstrzygnięcia w przedmiocie klasyfikacji charakteru gruntu<sup>22</sup>. Przy czym najczęściej o kwali-

<sup>19</sup> Zgodnie z art. 2. ust. 2 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych, t.j. Dz. U. z 2004 r. Nr 121, poz. 1266, ze zm., za las uznaje się grunty: określone jako lasy w przepisach ustawy o lasach, zrekultywowane dla potrzeb gospodarki leśnej oraz pod drogami dojazdowymi do gruntów leśnych.

<sup>20</sup> Zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o podatku leśnym, Dz. U. Nr 200, poz. 1682, ze zm., lasem są grunty leśne sklasyfikowane w ewidencji gruntów i budynków jako lasy.

<sup>21</sup> Por. M. Geszprych, *Problemy leśnictwa w kontekście planowania przestrzennego – wybrane zagadnienia prawno-akcyjologiczne*, [w:] Z. Cieślak i A. Fogel (red.), *Wartości w planowaniu przestrzennym*, Warszawa 2010, s. 135 i nast. Ponadto według badań prowadzonych przez Instytut Badawczy Leśnictwa w latach 2004–2006, na obszarze aż ok. 400 tys. ha gruntów w Polsce (blisko 20% ogółu lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa) rośnie drzewostan, który służy prowadzeniu gospodarki leśnej, lecz w ewidencji gruntów widnieje przeznaczenie nieleśne (najczęściej rola, łąki i pastwiska). Za: P. Gołos, *Analiza prywatnych gospodarstw rolno-leśnych i leśnych w Polsce – projekt sieci gospodarstw testowych*, Warszawa 2006.

<sup>22</sup> Przykładowo zgodnie z orzeczeniem WSA w Białymstoku z dnia 7 czerwca 2005 r., sygn. II SA/Bk 130/05, fakt, że nieruchomości sama w sobie ma – po podziale gruntu leśnego – powierzchnię mniejszą niż 0,10 ha, nie pozbawia



fikacji nieruchomości jako lasu rozstrzygają, częstokroć mylnie w ocenie autora opracowania, dane z ewidencji gruntów<sup>23</sup>, prowadzonej na podstawie przepisów ustawy Prawo geodezyjne i kartograficzne<sup>24</sup>.

Powyższe wskazuje na konieczność nowego unormowania definicji lasu w prawie polskim. Po pierwsze, należy podnieść próg uznawalności obszaru zalesionego za las do powierzchni 0,5 ha, zgodnie z kierunkiem unijnych regulacji prawnych. Po drugie, należy rozwiązać problemy związane z częstokroć sztucznym określaniem powierzchni leśnej na podstawie ewidencji gruntów. Jeżeli faktycznie grunt jest wykorzystywany na cele rolne lub mieszkaniowe, to jednocześnie niemożliwe jest, aby ten sam grunt pełnił funkcje leśne. Dokonywana niekiedy przez polskie sądy administracyjne wykładnia prawa (choć jedynie w konkretnych sprawach), warunkująca uznanie charakteru gruntu od treści czynności materialno-technicznej, jaką jest ewidencja gruntów i budynków, ma charakter *argumentum ad absurdum*. Ewidencja gruntów i budynków ma bowiem jedynie charakter informacyjno-deklaracyjny, a nie normatywny<sup>25</sup>. Wzorem mogą tu być funkcjonalne rozwiązania szwedzkiego ustawodawcy, który wskazuje na faktyczne wykorzystanie gruntu, jako najważniejsze kryterium przy uznawaniu charakteru gruntu<sup>26</sup>.

---

jej statusu gruntu leśnego w sytuacji graniczenia z innymi gruntami leśnymi, tworzącymi łącznie zwartą powierzchnię ponad 0,10 ha. Podobnie orzekł WSA w Warszawie wyrokiem z dnia 19 marca 2009 r., sygn. II SA/Wa 1334/08.

<sup>23</sup> Por. wyrok WSA w Białymstoku z dnia 7 czerwca 2005 r., sygn.: II SA/Bk 130/05; oraz wyrok WSA w Gdańsku z dnia 28 listopada 2007 r., sygn.: II SA/Gd 601/07.

<sup>24</sup> Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne, t.j. Dz. U. z 2010 r., Nr 193, poz. 1287, ze zm.

<sup>25</sup> Por. wyrok WSA w Gdańsku z dnia 9 lipca 2008 r., sygn. II SA/Gd 702/07.

<sup>26</sup> Zgodnie z §2a ustawy z dnia 7 czerwca 1979 r. o lasach w Szwecji, Skogsvårdslag SFS nr: 1979:429, 2010:931, za grunty leśne nie są uznawane nieruchomości, które są zasadniczo wykorzystywane na cele rolne, mieszkaniowe, bądź inne cele, które nie służą gospodarce leśnej. W oryginale: 2a§ Som skogsmark eller träd- och buskmark enligt 2§ anses inte sådana områden där marken i väsentlig utsträckning används för jordbruksändamål, hör till byggnader eller anläggningar eller används för annat ändamål än att tillgodose intresen som kan hänföras till träden och vegetationen.

2/2011



Po wtóre, należy uregulować w prawie polskim aspekty prowadzenia plantacji choinek i drzew szybko rosnących, jako kategorii lasów produkcyjnych. W polskim systemie prawnym istnieje luka prawna dotycząca regulacji plantacji leśnych<sup>27</sup>, gdyż *de iure* nie wiadomo czy są to grunty rolne, czy leśne. W przeciwieństwie do polskich regulacji prawnych, plantacje leśne zostały uregulowane w wielu systemach prawnych innych państw<sup>28</sup>. Jednocześnie warto dodać, że uregulowanie aspektów zakładania i prowadzenia plantacji szybko rosnących drzew hodowlanych, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, dla celów energetycznych jest jednym z podstawowych postulatów polityki europejskich<sup>29</sup>. Oddzielenie w przestrzeni i w czasie leśnictwa ekosystemowego i leśnictwa plantacyjnego może okazać się w niedalekiej przyszłości nieodzowne z uwagi na wzrastającą antynomie między funkcjami produkcyjnymi a ochronnymi i ogólnospołecznymi lasów, które w myśl dotychczasowej strategii mają być realizowane w maksymalnym wymiarze w tym samym miejscu i czasie<sup>30</sup>.

Następnie, kierując się dyrektywą prakseologiczną, trudno uznać za uzasadnione uznawanie za powierzchnię leśną gruntów, które nie mogą służyć gospodarce leśnej. Dotyczy to

---

<sup>27</sup> Z wyjątkiem plantacji nasiennych uregulowanych na podstawie art. 2 pkt 2c ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o leśnym materiale rozmnożeniowym, Dz. U. Nr 73, poz. 761, ze zm. Tym niemniej, są to zupełnie inne plantacje niż plantacje choinek, czy drzew szybko rosnących, typu topola, czy wierzba energetyczna.

<sup>28</sup> Przykładowo: na Litwie plantacje są zaliczane do gruntów leśnych (art. 2 pkt 3 litewskiej ustawy z dnia 10 kwietnia 2001 r. o zmianie ustawy o lasach, Lietuvos Respublikos miškų įstatymo pakeitimo įstatymas 2001 m. balandžio 10 d. Nr. IX-240 Vilnius (Valstybės įstatymų rinkinys nr 111–3566). Natomiast w Niemczech kraj związkowy ma swobodę wyboru, czy uznać plantacje leśną jako obszar leśny (§2 ust. 3 ustawy z dnia 2 maja 1975 r. o zachowaniu lasów i promocji leśnictwa, Gesetz zur Erhaltung des Waldes und der Förderung der Forstwirtschaft vom 2. Mai 1975 (BGBl. I S. 1037), letzte Änderung durch: Art. 1 ÄndG vom 31. Juli 2010 (BGBl. I S. 1050).

<sup>29</sup> Por. opinia z inicjatywy własnej Komitetu Regionów z dnia 29 maja 2010 r. Polityka leśna: Cele 20-20-20, Dz. Urz. UE C 141 z 2010, s. 45.

<sup>30</sup> Por. K. Rykowski, *Kryteria i indykatory trwałego i zrównoważonego rozwoju lasów. Zarys problematyki i propozycje dla polskiego leśnictwa*, Warszawa 1994, s. 36.



zwłaszcza pasów zadrzewień, które choć niewątpliwie cenne przyrodniczo, nie mogą realizować wszystkich funkcji leśnych. Z tych samych powodów trudno uznawać za powierzchnię leśną budynki i budowle, które mają „służyć gospodarce leśnej”.

### 3. POJĘCIE INDYWIDUALNEGO GOSPODARSTWA LEŚNEGO – ZAŁOŻENIA I OCHRONA KONSTITUCYJNA

Motorem dla naukowych badań poszukiwawczych dotyczących indywidualnego gospodarstwa leśnego jest unormowanie konstytucyjne odnoszące się do „gospodarstwa rodzinnego stanowiącego podstawę ustroju rolnego państwa”<sup>31</sup>. Komparatystyczna analiza unormowania „gospodarstwa rodzinnego” wskazuje, że poza polską konstytucją „gospodarstwo rodzinne” zostało uregulowane w przepisach konstytucyjnych jedynie dwóch państw europejskich<sup>32</sup>. Warto zwrócić uwagę na ustawodawstwo niemieckie, które choć nie wytworzyło jednej generalnej definicji gospodarstwa rodzinnego, to uregulowało jako pierwsze pojęcie „selbststandige Ackernahrung”, dotyczące wielkości i mocy produkcyjnej gospodarstwa rolnego będącej w stanie zapewnić jednej rodzinie rolniczej samodzielne utrzymanie<sup>33</sup>.

---

<sup>31</sup> Uregulowane w art. 23 Konstytucji RP, zgodnie z którym: „podstawą ustroju rolnego państwa jest gospodarstwo rodzinne” wraz z dodaniem, że nie narusza to ochrony własności prywatnej i swobody działalności gospodarczej.

<sup>32</sup> Pojęcie gospodarstwa rodzinnego pojawia się tylko w art. 97 Konstytucji Portugalii z 1976 r., gwarantującym tym gospodarstwom pomoc państwa. W podobnym chyba kierunku zmierza art. 44 Konstytucji Włoch z 1947 r. nakazując udzielenie pomocy „małej i średniej własności ziemskiej”. Za: L. Garlicki, *Komentarz do art. 23 Konstytucji RP*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2007.

<sup>33</sup> A. Lichorowicz, *Status prawny gospodarstw rodzinnych w ustawodawstwie krajów Europy Zachodniej*, Białystok 2000, s. 187, za: K. Kroeschell, *Landwirtschaftsrecht*, Köln 1963, s. 38.



Polska tradycja konstytucyjna zna pojęcie „gospodarstwa rodzinnego” od czasu wprowadzenia noweli Konstytucji PRL<sup>34</sup>. Tym niemniej ówczesne unormowanie było niejasne, zwłaszcza że obudowane było treściami akcentującymi socjalistyczny charakter gospodarki narodowej i przeobrażeń wsi<sup>35</sup>. Pojęcie to zostało więc dość szybko uchylone, aby powrócić w nowej odsłonie do przepisów obecnie obowiązującej Konstytucji RP<sup>36</sup>. Poza unormowaniem konstytucyjnym, gospodarstwo rodzinne określono w przepisach ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego jako „gospodarstwo rolne: prowadzone przez rolnika indywidualnego oraz w którym łączna powierzchnia użytków rolnych jest nie większa niż 300 ha<sup>37</sup>. Przy czym za rolnika indywidualnego uznano „osobę fizyczną, będącą właścicielem lub dzierżawcą nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni użytków rolnych nieprzekraczającej 300 ha, prowadzącą osobiście gospodarstwo rolne, posiadającą kwalifikacje rolnicze, zamieszkałą w gminie, na obszarze której położona jest jedna z nieruchomości rolnych wchodzących w skład tego gospodarstwa”<sup>38</sup>. Trybunał Konstytucyjny odniósł się natomiast do charakteru koncepcji gospodarstwa rodzinnego, jako „efektywnej formy gospodarowania, pozwalającej prowadzić produkcję rolną w celu nie tylko godziwego utrzymania rodzinom rolniczym, ale także najpełniejszego zaspokojenia potrzeb społeczeństwa”<sup>39</sup>. W doktrynie uważa się, że jest to taki typ gospodarstwa rolnego, który w sposób szcze-

<sup>34</sup> Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 22 lipca 1952 r., Dz. U. Nr 7, poz. 36, ze zm.

<sup>35</sup> Zgodnie z art. 15 ust. 3 Konstytucji PRL, państwo „otacza opieką indywidualne gospodarstwa rolne chłopów pracujących”. W ówczesnych warunkach ustrojowych wskazanie to miało być rozumiane przede wszystkim jako zakaz kolektywizacji, czyli gwarancje poszanowania przez państwo istniejącej struktury własnościowej na wsi. L. Garlicki, *Idem*, s. 2, za: Z. Jarosz i S. Zawadzki, *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 1980, s. 180.

<sup>36</sup> Zob. Garlicki L., *Idem*, s. 2 i nast.

<sup>37</sup> Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego, Dz. U. Nr 64, poz. 592, ze zm.

<sup>38</sup> Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego.

<sup>39</sup> Wyrok TK z dnia 31 stycznia 2001 r., sygn.: P 4/99, „OTK” 2001, Nr 1, poz. 5.



gólny łączy produkcję i konsumpcję<sup>40</sup>. Wyraża się to w ścisłym połączeniu gospodarstwa rolnego z gospodarstwem domowym, w specyfice pracy rodziny w gospodarstwie rolnym oraz we współzależności rozwoju rodziny i gospodarstwa<sup>41</sup>. Przedstawione rozważania wskazują, że unormowane gospodarstwo rodzinne jest szczególną formą gospodarstwa rolnego, które znajduje szczególną ochronę konstytucyjną jako „podstawa ustroju rolnego”. Do zbadania jest kwestia, czy prawnie gospodarstwem rodzinnym jest również indywidualne gospodarstwo leśne oraz w przypadku uzyskania pozytywnej odpowiedzi na tak postawione pytanie, ustalenie, czy indywidualne gospodarstwo leśne może stanowić „podstawę ustroju rolnego”.

Określenie indywidualnego gospodarstwa leśnego nie jest zadaniem prostym, gdyż w prawie polskim nie uregulowano ani pojęcia gospodarstwa leśnego<sup>42</sup>, ani pojęcia nieruchomości leśnej. Ludwik Jastrzębski stwierdzał, że „pod względem cywilistycznym pojęcie nieruchomości leśnej nie istnieje”<sup>43</sup>. *De iure* nie określa gospodarstwa leśnego uregulowanie art. 55<sup>3</sup> ustawy Kodeks cywilny<sup>44</sup> odnoszące się do „gospodarstwa rolnego” za które uznaje: „grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą, oraz prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego”. Jak trafnie zauważał L. Jastrzębski „pojęcie gospodarstwa rolnego wchłonęło również w sensie cywilistycznym elementy gospodarstwa leśnego”, więc „w odniesieniu do lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa pojęcie gospodarstwa rolnego

<sup>40</sup> Por. A. Lichorowicz, *idem*, s. 230 i nast.

<sup>41</sup> Zob. R. Budzinowski, *Koncepcja gospodarstwa rolnego w prawie rolnym*, Poznań 1992, s. 41.

<sup>42</sup> Nie licząc regulacji odnoszącej się do „Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe” jako jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, zarządzającej lasami stanowiącymi własność Skarbu Państwa, na podstawie regulacji ustawy o lasach.

<sup>43</sup> L. Jastrzębski, *Lasy niestanowiące własności...*, s. 105.

<sup>44</sup> Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz. U. Nr 16, poz. 93, ze zm.



mieści w sobie równocześnie pojęcie gospodarstwa leśnego<sup>45</sup>. W podobnym świetle przedstawił swoją ocenę Sąd Najwyższy, uznając że „najistotniejszym składnikiem gospodarstwa rolnego (w sensie przedmiotowym) jest grunt rolny. Bez niego nie może istnieć gospodarstwo rolne. Występowanie pozostałych składników tego gospodarstwa, wymienionych w art. 55<sup>3</sup> Kodeksu cywilnego nie jest konieczne dla bytu samego gospodarstwa<sup>46</sup>.”

Nie można również uznać za definicję systemową pojęcia gospodarstwa leśnego uregulowanego w przepisach ustawy o podatku od towarów i usług, gdzie za gospodarstwo leśne uznawane jest: „gospodarstwo prowadzone przez podatnika, na którym ciąży obowiązek podatkowy na podatku leśnym<sup>47</sup>”. Ma ona wąskie znaczenie, związane z kwestiami podatkowymi i dotyczy obszaru porośniętego co najmniej 40 letnim drzewostanem.

Przedstawione wywody poparte badaniami doktryny oraz orzecznictwem sądowym można podsumować w sposób następujący, że gospodarstwem leśnym będzie zawsze część gospodarstwa rolnego, w skład którego wchodzi grunty rolne, pod warunkiem, że stanowią bądź mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą z gruntami rolnymi. Przyjęta konstatacja nie pozwoli jednak na wyodrębnienie indywidualnego gospodarstwa leśnego w przypadku, gdy użytkownik indywidualny będzie posiadaczem jedynie gruntów leśnych, bądź będzie posiadaczem jednocześnie małego fragmentu gruntów rolnych i dużego arealu gruntów leśnych, dla których grunty rolne nie mają większego znaczenia. Czy wówczas istniejące gospodarstwo indywidualne będzie można określić jako „rodzinne gospodarstwo”, czy nawet tylko jako „gospodarstwo rolne”? Wydaje się, że nie, gdyż nie zostanie spełniona podstawowa przesłanka odnosząca się do zawierania się w gospodarstwie rolnym „najistotniejszego składnika gospodarstwa rolnego” jakim są grunty rolne.

Inne problemy związane są z kryterium powierzchniowym gospodarstwa. Pojęcie gospodarstwa rolnego, a także i gospo-

<sup>45</sup> L. Jastrzębski, *op. cit.*, s. 106–107.

<sup>46</sup> Postanowienie SN z dnia 7 maja 1997 r., sygn.: II CKN 197/97.

<sup>47</sup> Zgodnie z art. 2 pkt 17 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, Dz. U. Nr 54, poz. 535, ze zm.





darstwa rodzinnego dotyczy arealu co najmniej 1 ha, więc *de iure* nie będą stanowić gospodarstwa rodzinnego, rolnego, czy leśnego grunty o powierzchni do 1 ha, pomimo spełniania wszystkich przesłanek *ex definitione* z ustawy. Kolejne problemy dotyczą różnego rozmieszczenia gruntów rolnych i leśnych, które *de facto* nie mogą stanowić zorganizowanej całości gospodarczej. Wobec istniejących trudności L. Jastrzębski dochodzi do konstatacji, że trudno szukać określenia gospodarstwa leśnego, a właściwsze będzie przyjęcie istnienia odrębnych lasów, gruntów leśnych i nieużytków niestanowiących całości gospodarczej z gospodarstwem rolnym<sup>48</sup>. Przyjęte ówczesnie założenie przez autora wydaje się właściwe, choć nie przystaje do zmieniających się obecnie warunków społeczno-gospodarczych kraju, kiedy zwiększa się powierzchnia lasów niepaństwowych oraz indywidualnych nieruchomości leśnych użytkowanych bez gruntów rolnych<sup>49</sup>.

Przeprowadzone badania unaoczniły, że błędem byłoby definiowanie indywidualnego gospodarstwa leśnego jako tworu statycznego. Ze względu na odmienną funkcję, niewłaściwe byłoby również określanie powyższego gospodarstwa, na wzór czynionych prawno-ekonomicznych definicji indywidualnego gospodarstwa rolnego sprowadzających gospodarstwo jedynie do majątku<sup>50</sup>, bądź charakteru działalności<sup>51</sup>.

<sup>48</sup> L. Jastrzębski, *op. cit.*, s. 106–107.

<sup>49</sup> Według badań Instytutu Badawczego Leśnictwa prowadzonych w latach 2004–2006, spośród 520 losowo wybranych użytkowników lasów niepaństwowych (zamieszkujących najbardziej zalesione powiaty położone we wszystkich 16 województwach w Kraju), 145 badanych użytkowników (28% ogółu badanych) wskazało na użytkowanie jedynie gruntów leśnych. Za: P. Gołos, *op. cit.*

<sup>50</sup> Zwłaszcza badania J. Nadlera, prowadzące do wyodrębnienia indywidualnego gospodarstwa rolnego jako: „majątku podmiotowego, którego realizacja wyraża się lub przynajmniej może wyrażać się włączeniu: ziemi, pracy, kapitału i organizacji w celu uzyskania produktu rolnego, w sposób zgodny z celem społeczno-gospodarczym oraz majątek, który pozostaje w związku z realizacją takiego celu” – zob.: J. Nadler, *Pojęcie indywidualnego gospodarstwa rolnego w prawie rolnym*, Wrocław 1976, s. 153 i nast.

<sup>51</sup> T. Dziurzyński określał indywidualne gospodarstwo rolne jako „działalność, której celem jest uzyskiwanie organicznych – roślinnych lub zwierzęcych – produktów przez spożytkowanie naturalnych sił przyrody”, [w:] J. Nadler,



Uwzględniając powyższe *de lege ferenda* za indywidualne gospodarstwo leśne uznać należy: grunty leśne (zalesione, bądź przejściowe pozbawione drzewostanu) wraz z infrastrukturą leśną, użytkowane – przez osobę fizyczną, bądź inny podmiot prawa prywatnego – zgodnie z zasadami trwałej gospodarki leśnej. Przy czym trudno określać minimalne kryterium powierzchniowe indywidualnego gospodarstwa leśnego. Jeżeli bowiem kierowalibyśmy się czystym pragmatyzmem i uznali, że indywidualne gospodarstwo leśne powinno być dochodowe dla przeciętnej czteroosobowej rodziny okazałoby się, że w Polsce wyodrębnianie indywidualnych gospodarstw leśnych jest działaniem z serii *mission impossible*<sup>52</sup>. Wydaje się, że ze względu na określenie minimalnej powierzchni definicji lasu w regulacjach unijnych oraz z powodów pragmatycznych, można jedynie założyć, iż indywidualne gospodarstwa leśne powinny mieć powierzchnię większą niż 0,5 ha<sup>53</sup>.

Odnosnie drugiej kwestii dotyczącej możliwości uznania indywidualnego gospodarstwa leśnego jako „podstawy ustroju rolnego”, odpowiedź jest negatywna. Nieruchomość leśna ma bowiem jedynie znaczenie akcesoryjne w gospodarstwie rolnym, więc trudno zakładać, aby mogła stanowić podstawę ustroju rolnego. Nieruchomość leśna może stanowić natomiast podstawę ustroju leśnego, choć ten nie znajduje już wyraźnej ochrony kon-

---

*Pojęcie indywidualnego gospodarstwa...*, s. 153, za: T. Dziurzyński, Z. Fenichel, M. Honzatko, *Kodeks handlowy. Komentarz*, Kraków 1935, s. 13.

<sup>52</sup> Na podstawie badań Instytutu Badawczego Leśnictwa prowadzonych w latach 2004–2006, spośród 520 losowo wybranych użytkowników lasów niepaństwowych, po przeprowadzeniu analiz ekonomicznych okazało się, że gospodarstwo leśne na obszarze którego jest prowadzona zrównoważona gospodarka leśna, aby zapewniło możliwość utrzymania przeciętnej 4. osobowej (model 2+2) rodziny (miesięczne dochody netto ze sprzedaży drewna w wysokości ok. 5–6 tys. zł) powinno mieć powierzchnię co najmniej 24,5 ha. Spośród ok. 1,1 mln indywidualnych gospodarstw leśno-rolnych w kraju, powyższe parametry spełnia jedynie ok. 2 tys. gospodarstw w kraju (0,18% wszystkich gospodarstw rolno-leśnych). Źródło: niepublikowane materiały IBL.

<sup>53</sup> Według wyżej wskazanych badań IBL w gospodarstwach rolnych w których grunty leśne stanowią do 0,5 ha powierzchni, praktycznie nie jest prowadzona zrównoważona gospodarka leśna. Za: P. Gołos, *op. cit.*



stytucyjnej. Ochrona ustroju leśnego jest natomiast wymieniana w orzecznictwie sądowym<sup>54</sup>.

#### 4. PODSUMOWANIE I UWAGI DE LEGE FERENDA

Przedstawione w pracy rozważania wskazują na konieczność nowego unormowania definicji lasu. Obecnie w polskim systemie prawnym są preferowane duże gospodarstwa rolno-leśne, ze wskazaniem leśnictwa jako jedynie akcesoryjnego elementu rolnictwa. Ponadto polski system prawny preferuje duże gospodarstwa leśne zarządzane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, pomijając ochronę konstytucyjną indywidualnych gospodarstw leśnych oraz gospodarstw leśno-rolnych o powierzchni do 1 ha. Aksjologicznie jest to nieuzasadnione zważywszy na orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej<sup>55</sup>, a także istniejące w Polsce warunki społeczno-gospodarcze<sup>56</sup>.

<sup>54</sup> Zob. wyrok SN z dnia 28 stycznia 2010 r., sygn.: I CSK 258/09, wskazujący na realizację ochrony ustroju leśnego, dokonującej się poprzez ochronę „nieruchomości leśnych” na zasadach określonych w ustawie o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

<sup>55</sup> Zwłaszcza wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 22 kwietnia 2010 r. w sprawie C-82/09 *Dimos Agiou Nikolaou Kritis* przeciwko *Ypourgos Agrotikis Anaptyxis kai Trofimon* (wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym: *Symvoulío tis Epikrateias* – Grecja), Zb. Orz. TE [2010] I-03649, w którym Trybunał stwierdził, że: „ekosystemy leśne powinny być chronione kosztem rolnictwa” oraz, że „ekosystemy leśne przyczyniają się do tworzenia zdrowego środowiska naturalnego, więc muszą być chronione przez działania oparte na polityce wspólnotowej w odpowiedniej dziedzinie, tj. dziedzinie środowiska”.

<sup>56</sup> Według badań Instytutu Badawczego Leśnictwa prowadzonych w latach 2004–2006, spośród 520 losowo wybranych użytkowników lasów niepaństwowych (zamieszkujących najbardziej zalesione powiaty położone we wszystkich 16 województwach w kraju), 213 osób wskazało, że użytkuje jako jedyne grunty nieruchomości leśno-rolne o powierzchni do 1 ha. Uśredniając uzyskane dane, aż 41% użytkowników lasów niepaństwowych użytkuje grunty o powierzchni mniejszej niż 1 ha. Źródło: P. Gołos, *Stan lasów prywatnych w Polsce i perspektywa ich rozwoju*, „Biblioteczka leśniczego” 2006, nr 243, s. 6 i nast.



Autor zajmuje stanowisko, że za las uznać należy: każdą nieruchomość pokrytą zwartą roślinnością leśną lub przejściowo jej pozbawioną, która służy realizacji funkcji leśnych. Las stanowią również grunty przylegające do nieruchomości leśnych pokrytych zwartą roślinnością leśną lub przejściowo jej pozbawioną, jeżeli spełniają dodatkowe kryteria dotyczące wysokości drzewostanu i procentowego pokrycia drzewostanem danej nieruchomości. Nieruchomość leśna, aby spełniać kryteria lasu powinna mieć powierzchnię co najmniej 0,5 ha. Za nieruchomość leśną uznać również należy: drogi leśne i linie podziału przestrzennego lasu, tereny pod liniami energetycznymi, szkółki leśne, miejsca składowania drewna, parkingi leśne i urządzenia turystyczne oraz plantacje choinek i innych drzew szybko rosnących – pod warunkiem wykorzystywania ich dla potrzeb gospodarki leśnej. Skonstruowana powyżej definicja lasu, spełniałaby nie tylko funkcje swoistej dyrektywy prakseologicznej dla organów stosujących prawo (zwłaszcza organów samorządu powiatowego i sądów administracyjnych), ale przede wszystkim zapewniałaby użytkownikom lasów większą przewidywalność stosowania prawa przez organy władzy publicznej. Jednocześnie prowadziłaby ona do zgodności z regulacjami Unii Europejskiej w tym zakresie<sup>57</sup>.

Następnie, *de lege ferenda*, należy uregulować kwestię pojęcia indywidualnego gospodarstwa leśnego, rozumianego jako: grunty leśne (zalesione, bądź przejściowo pozbawione drzewostanu) wraz z infrastrukturą leśną, użytkowane – przez osobę fizyczną, bądź inny podmiot prawa prywatnego – zgodnie z zasadami trwałej gospodarki leśnej. Przy czym głównie ze względów pragmatycznych trudno określić minimalne kryterium powierzchniowe indywidualnego gospodarstwa leśnego.

---

<sup>57</sup> Por. wyrok TS UE w sprawie C-82/09, zgodnie z którym „przepisy rozporządzenia »Forest Focus« definiujące pojęcia »las« i »obszary zadrzewione« na potrzeby tego rozporządzenia, należy interpretować w ten sposób, że nie sprzeciwiają się one przepisom krajowym wprowadzającym odmienne definicje tych pojęć, ale w odniesieniu do działań nieobjętych zakresem regulacji tego rozporządzenia”.



Na koniec warto przedstawić pewną dygresję, zawierającą życzenie dostrzeżenia przez polskiego ustawodawcę konieczności zachowania równowagi w polepszaniu sytuacji prawnej nie tylko Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, ale również, a może przede wszystkim, gospodarstw indywidualnych użytkowników lasów, pozostających ciągle w cieniu Lasów Państwowych. Jakie jest bowiem podłoże aksjologiczne normy zawartej w art. 2 ustawy o lasach, zgodnie z którym przepisy ustawy stosuje się do lasów, bez względu na formę ich własności?

## BIBLIOGRAFIA

- Budzinowski R., *Koncepcja gospodarstwa rolnego w prawie rolnym*, Poznań 1992.
- Garlicki L., *Komentarz do art. 23 Konstytucji RP*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2007.
- Geszprych M., Kaliszewski A., *Analiza prawa ochrony środowiska i gospodarki wodnej pod kątem stopnia uwzględnienia w nim dyrektyw unijnych, zachowania zgodności z rozporządzeniami Unii Europejskiej oraz umowami międzynarodowymi*, Warszawa 2006.
- Geszprych M., *Wpływ regulacji unijnych na kształtowanie gospodarki leśnej w lasach prywatnych w prawie polskim*, „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2008, nr 3–4.
- Geszprych M., *Problemy leśnictwa w kontekście planowania przestrzennego – wybrane zagadnienia prawno-aksjologiczne*, [w:] Cieślak Z. i Fogel A. (red.), *Wartości w planowaniu przestrzennym*, Warszawa 2010.
- Gołos P., *Analiza prywatnych gospodarstw rolno-leśnych i leśnych w Polsce – projekt sieci gospodarstw testowych*, Warszawa 2006.
- Gołos P., *Stan lasów prywatnych w Polsce i perspektywa ich rozwoju*, „Biblioteczka leśniczego” 2006, nr 243.
- Jarosz Z. i Zawadzki S., *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 1980.
- Jastrzębski L., *Lasy nie stanowiące własności państwa a zagadnienie kodyfikacji prawa rolnego*, „Państwo i Prawo” 1975, nr 3.
- Kroeschell K., *Landwirtschaftsrecht*, Köln 1963.
- Lichorowicz A., *Status prawny gospodarstw rodzinnych w ustawodawstwie krajów Europy Zachodniej*, Białystok 2000.
- Łaguna T. M., Witkowska-Dąbrowska M., *Ekonomiczne podstawy zarządzania środowiskiem i zasobami naturalnymi*, Białystok 2005.



- Molenda T. (red.), *Mała Encyklopedia Leśna*, Warszawa 1980.
- Nadler J., *Pojęcie indywidualnego gospodarstwa rolnego w prawie rolnym*, Wrocław 1976.
- Rakoczy B. (red.), *Wybrane problemy prawa leśnego*, Warszawa 2011.
- Rykowski K., *Kryteria i indykatory trwałego i zrównoważonego rozwoju lasów. Zarys problematyki i propozycje dla polskiego leśnictwa*, Warszawa 1994.
- Sztyk R., *Obrót nieruchomościami rolnymi de lege ferenda*, „Rejent” 2006, nr 10.

**Kontakt e-mail:**

markogesz@gmail.com, marek.geszprych@mos.gov.pl

